

KAMBYO SENETLERİNDE EHLİYET VE EHLİYETSİZLİĞİN MUTLAK DEF'İ OLARAK İLERİ SÜRÜLMESİ

Seda Ş. GÜNGÖR¹

Öz

Kıymetli evrakın uygulamada en çok kullanılan türü kambiyo senetleridir. Kambiyo senetleri poliçe, bono ve çekten oluşur. Kambiyo senetleri, kamu güvenliği açısından senedin tedavülünün korunması amacıyla sıkı şekil şartlarına uyularak düzenlenmektedir. Türk Hukukunda kambiyo senedine dayanarak hak kazanılması için hak ehliyetine sahip olmak yeterliyken, kambiyo taahhüdünde bulunabilmek için fiil ehliyetine sahip olunması gerekmektedir. Sadece tam ehliyetli kişiler herhangi bir izne ya da onaya gerek olmadan geçerli olarak kambiyo taahhüdünde bulunabilirler. Kambiyo senetlerinde borçluya borcunu yerine getirmekten kaçınma imkânı veren savunmalar, def'i adı altında itiraz ve def'i kavramlarını da kapsayacak şekilde düzenlenmiştir. Bir geçersizlik def'i olarak nitelendirilen ehliyetsizlik, mutlak def'i olması sebebiyle, senetle borç altına giren herkes tarafından herkese karşı ileri sürülebilir. Bununla birlikte senette imzası bulunan kişilerden birisinin ehliyetsiz olması senedin geçerli olması koşuluyla senette imzası bulunan diğer kişilerin taahhütlerinin geçerliliğini etkilemez.

Anahtar Kelimeler: Kambiyo senetleri, Ehliyet, Def'i, Kıymetli evrak

JEL Kodları: K29, K20, K19

CAPACITY IN BILLS OF EXCHANGE AND APPLICATION OF INABILITY AS THE ABSOLUTE PLEA

Abstract

The most widely used type of negotiable instruments in practice are bills of exchange. Bills of exchange consist of bills of exchange, promissory notes and checks. Bills of exchange are issued per strict form requirements to protect the circulation of the bill in terms of public security. In Turkish Law, while it is sufficient to have the right to be entitled based on a bill of exchange, it is necessary to have the capacity to act to make a foreign exchange commitment. Only fully qualified persons can make valid foreign exchange commitments without the need for any permission or approval. The defenses in bills of exchange, which allow the debtor to avoid fulfilling his debt, are regulated under the name of the plea, including the concepts of objection and plea. Incapacity, which is described as an invalidation defense, can be claimed against anyone by anyone who is in debt with a promissory note since it is an absolute defense. However, the incompetence of one of the persons signing the deed does not affect the validity of the commitments of the other persons signing the deed, provided that the deed is valid.

Keywords: Bills of exchange, Capacity, Plea, Negotiable instruments

JEL Codes: K29, K20, K19

---

¹ **Sorumlu Yazar (Corresponding Author),** Dr. Öğr. Üyesi., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Tekirdağ, TÜRKİYE. sedagunor@nku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-7664-641X>.

Makalenin Türü (Article Type): Araştırma Makalesi (Research Article)

Makale Geliş Tarihi (Received Date): 14.02.2023

Makale Kabul Tarihi (Accepted Date): 04.04.2023

DOI: 10.56337/sbm.1251324

Atf (Cite): Güngör, S. Ş. (2023). Kambiyo Senetlerinde Ehliyet ve Ehliyetsizliğin Mutlak Def'i Olarak İleri Sürülmesi, *Sosyal Bilimler Metinleri*, 2023(1), 1-14.

1. Giriş

Ulusal ve uluslararası ticaret hayatı açısından taşıdıkları önem sebebiyle, Kıymetli Evrak Hukukunun en çok inceleme yapılan konularından biri 1926 tarihli eski Ticaret Kanunu'nda "senedat-ı ticariye / ticari senet" olarak ifade edilen, poliçe, bono ve çekten oluşan kambiyo senetleri olmuştur. Eski Kanunda "ticari senet" olarak ifade edilen senetler ile "Kambiyo senetleri" eş anlamlı kavramlardır (Bozer & Göle, 2017, s. 599). Kambiyo senetleri Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) "Kıymetli Evrak" başlıklı üçüncü kitabının "Kambiyo Senetleri" başlıklı dördüncü kısmında düzenlenmektedir (TTK 670-823). "Kambiyo" kelimesi sözlükte değiştirmek, farklı ülkelerde tedavül eden iki paranın birbiriyle değiştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Yılmaz, s. 623). Kambiyo senetleri de tarihsel süreçte bir ülkenin parasının diğer bir ülke parasıyla değiştirilmesi görevini ifa eden senetler olarak kullanılmışlardır (Kendigelen & Kırca, 2019, s. 123). Kambiyo senetlerine ilişkin düzenlemeler, bu senetlerin dolaşım kabiliyetini en az kısıtlamayla gerçekleştirilmesini hizmet etmeye yönelik kaleme alınmıştır. Diğer taraftan kambiyo senetlerinde kamu güvenliğini ve tedavül güvenliğini sağlamak amacıyla bu senetler bakımından sıkı kanuni şekil şartları getirilmiştir. Kanundaki sıkı şekil şartlarına uyulmaması halinde senet geçerli olmayacaktır.

Kambiyo senetlerinde yer alan alacak hakkı, senedin düzenlenmesine neden olan asıl borç ilişkisinden kaynaklansa ya da onunla bağlantılı olsa bile kambiyo senedinin düzenlenmesi ile "kambiyo alacağı" olarak ifade edilen yeni bir alacak doğar ve bu alacak eğer varsa asıl borç ilişkisinden doğan alaktan bağımsız hale gelir (mücerretlik ilkesi, Öztan, 2019, ss. 69-71). Senedin tedavülünü kolaylaştıran husus kambiyo alacağı ile asıl borç ilişkisi arasındaki bu bağın koparılmış olmasıdır. Mücerretlik ilkesine bağlı olarak borçluya borcunu yerine getirmekten kaçınma imkânı veren savunma araçları da kambiyo senetlerinde özel düzenlemeler ile sınırlandırılmıştır. TTK'da düzenlenmiş ve "def'i olarak nitelendirilen borçlunun kullanabileceği bu savunmalar maddi hukuk anlamında itirazları da kapsar şekilde kaleme alınmıştır (TTK 659, 825, 687).

TTK'ya göre geçerli olarak kambiyo taahhüdünde bulunmak başka bir ifadeyle kambiyo senetleri ile borçlanabilmek için sözleşme ile borçlanmaya ehil olunması gerekmektedir (TTK 670). Bu düzenleme uyarınca medeni hukuk hükümlerine göre kendi fiilleriyle borçlanmaya ehil olan kişiler kambiyo taahhüdünde bulunabilecektir. Fiil ehliyeti olmayan kişilerin düzenledikleri kambiyo senetleri kendilerini bağlamayacak ve bu durum her zaman ehliyetsiz kişi tarafından bir def'i olarak ileri sürülebilecektir.

Çalışmamızda kambiyo senetleri açısından ehliyet kavramı ve ehliyetsizliğin bir def'i olarak nasıl ileri sürülebileceği hususları incelenmektedir. Öncelikle bir kıymetli evrak türü olarak kambiyo senedi kavramı ve taşıdığı özellikler açıklanmış, akabinde kambiyo senetlerinde "ehliyet" ve "def'i" kavramları ilgili diğer hukuk dallarındaki konuya ilişkin düzenlemeler incelenerek detaylı olarak ele alınmıştır. Son olarak ehliyetsizliğin bir def'i olarak özellikleri ve hangi şartlar altında ileri sürülebileceği Yargıtay kararlarından örnekler verilerek tespit edilmeye çalışılmıştır.

2. Kambiyo Senedi Kavramı ve Kambiyo Senetlerinde Ehliyet

2.1. Kıymetli Evrakın Bir Türü Olarak Kambiyo Senedi Kavramı ve Kambiyo Senetlerinin Özellikleri

Kambiyo senetleri kıymetli evrakın² bir türüdür. Kıymetli evrakta üç unsur bulunur. Bunlardan ilki maddi unsur olan senet unsuru, ikincisi senedin içerdiği hak olan gayri maddi unsur ve son olarak kıymetli evraklaştırma olarak ifade edilen hak ile senedin birbirine bağlanması unsurudur (Poroy & Tekinalp, 2020, s. 30). Kıymetli evraktaki hak ekonomik değer taşıyan ve devri mümkün olan bir hak olmalıdır. Kıymetli evrakta hak senede bağlanmıştır ve bu bağlılık o kadar güçlüdür ki hak senet olmadan ileri sürülemeyeceği gibi devredilmesi de mümkün değildir (TTK 645).

Kıymetli evrak ağır şekil şartlarına bağlı olan, nitelikli bir borç senedi özelliği taşımaktadır [TTK 645; Türk Borçlar Kanunu (TBK) 105], (Bahtiyar, 2016, s. 5). Kıymetli evrak, düzenlenmesine sebep

²"Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez." (TTK 645).

olan ilişkiden bağımsız olup, bu ilişkideki herhangi bir sakatlık kıymetli evrakın geçerliliğini etkilemez (soyutluk ya da mücerretlik ilkesi). Ticari hayatın güven ihtiyacının bir sonucu olarak ve özellikle tedavül güvenliğini sağlamak için ağırlaştırılmış sıkı şekil şartlarına tabi tutulmuştur. Kanunda aranan zorunlu şekil şartlarından en az biri bile yoksa senet kıymetli evrak olarak değerlendirilmez (Pulaşlı, 2019, s. 43). Kıymetli evrakta sınırlı sayı ilkesinin (numerus clausus) geçerli olup olmadığı başka bir ifadeyle Kanunlarda sayılanlardan farklı yeni bir tür kıymetli evrak meydana getirilip getirilemeyeceği hususu doktrinde tartışmalıdır (Öztaş, 2019, s. 53; İmregün, 2003, ss. 8-9; Pulaşlı, 2019, s. 43; Poroy & Tekinalp, 2020, s. 30; Ülgen vd., 2019, ss. 60-62; Kendigelen & Kırca, 2019, ss. 47-48). Nama yazılı senetler açısından numerus clausus ilkesinin geçerli olmadığı ilkeyi savunanlar tarafından dahi kabul görmekte olup, hamiline yazılı senetler açısından ise ilkenin daha esnek uygulandığı ifade edilmektedir (Ülgen vd., 2019, s. 61). Bizim de katıldığımız görüş uyarınca kambiyo senetleri açısından sınırlı sayı ilkesi geçerli olmakla birlikte, Kanun'un 831/1 hükmü uyarınca emre yazılı senetler sınırlı sayı ilkesine tabii değildirler (Ülgen vd., 2019, ss. 60-62).

Kıymetli evrak çeşitli açılardan sınıflandırmaya tabi tutulmuştur (Öztaş, 2019, ss. 32-50). Bu sınıflandırmalar içinde kullanılan ölçütlerden kıymetli evrakın devri ele alınarak yapılan ayırım kambiyo senetlerinde def'ilerin uygulama alanı açısından önem taşımaktadır. Devir açısından kıymetli evrak nama, emre ve hamiline (hamile) yazılı kıymetli evrak olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır. TTK'nın 654. maddesine göre belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak nama yazılı senet sayılır. Bir senedin nama yazılı senet olabilmesi için senette belli bir kişinin adının yer alması ve bu adın yanında emre kaydının yer almaması mecburidir. Bunun yanında senedin kanunen emre yazılı senetlerden (poliçe, bono, çek) olmaması da şarttır. Nama yazılı kıymetli evrakın devri senet veya alonj üzerine yazılacak alacağın temlik beyanı ve sonrasında senedin zilyetliğinin devri birlikte gerçekleştirilir (TTK 647/2). Nama yazılı senetlerin devrine alacağın temlikine ilişkin düzenlemeler uygulanır (TBK 183 vd.), devir halinde senedi devralan kişi devreden cüz'i halefi olur ve devrin gerçekleştiği anda ileri sürülebilecek bütün def'iler devralana karşı da ileri sürülebilir (Can, 2019, s. 23).

Devir şekli açısından ikinci türünü emre yazılı³ kıymetli evrak oluşturur. Bu tür senetler iradî ve kanuni emre yazılı senetler olmak üzere ikiye ayrılırlar. İradî emre yazılı senetlerde lehine senet düzenlenen kişinin isminden sonra "emrine" kaydı yer alır, kanunen emre yazılı senetlerde ise böyle bir kayıt yer almamakla birlikte senet yasal olarak emre yazılı sayılmaktadır. Emre yazılı kıymetli evrakın devri için ciro ve takiben zilyetliğin nakli işlemleri yapılmalıdır (TTK 648/2). Emre yazılı senetlerde lehtarın yeni alacaklıyı tespit ettiği işlem olan "ciro" özellikle poliçeden doğan hakları başkasına devretmek, rehnetmek veya bu hakların tahsilini sağlamak amacıyla senet hamilinin yazısıyla tespit ve imzasıyla teyit ettiği bir irade beyanı olarak tanımlanmıştır (Öztaş, 2019, s. 101). Giro beyanındaki bir sakatlık hakkın devrini engelleyecek olup, bu durum ilgililer tarafından ileri sürülebilecektir. Üçüncü tür olan hamiline (hamile) yazılı kıymetli evrak, TTK'da senedin metninden veya şeklinden, hamil kim ise o kişinin hak sahibi sayılacağı kıymetli evrak olarak tanımlanmıştır (TTK 658/1). Senetteki hakkın devri için sadece teslimin yeterli olması sebebiyle, hamiline yazılı senetler devri en kolay gerçekleştirilen senetlerdir (Kayıhan, 2018, s. 38).

Kambiyo senetleri kıymetli evraka ilişkin yukarıda açıklanan özelliklerin tümünü taşımakla birlikte diğer kıymetli evrak türlerinden ayırt edilmelerini sağlayan kendine has özelliklere de sahiptir. Kambiyo senedinin düzenlenmesi ile Kambiyo Senetleri Hukuku'na özgü bir alacağın doğduğu ve bu sebeple kambiyo senetlerinin "ihdasî" kıymetli evrak olarak nitelendirildikleri ifade edilmiştir (Öztaş, 2019, s. 69). Kambiyo senetlerindeki alacak hakkının konusu her zaman bir miktar paranın ödenmesi olup tedavül kabiliyeti yüksek nitelikte, kanunen emre yazılı senetlerdir (TTK 681, 778, 785/1). Kambiyo senetlerinde sıkı sıkıya şekle bağlılık söz konusudur (TTK 680, 686/2, 687, 710/3). Kanun'un öngördüğü şekle uyulmaması senedin geçersizliğine yol açar. Kambiyo senedinde imzası olan herkes senet hamiline karşı müteselsilen sorumlu olup (TTK 724), sorumluluk açısından senet borçluları

³ Emre yazılı kıymetli evrak Kanunda şu şekilde düzenlenmiştir: "Emre yazılı olan veya kanunen böyle sayılan kıymetli evrak, emre yazılı senetlerdendir." (TTK 824/1).

arasında “imzaların istiklali ilkesi”⁴ geçerlidir. Kambiyo senetlerindeki alacak mücerret (senedin düzenlenmesine sebep olan asıl borç ilişkisinden bağımsız) bir alacaktır. Kambiyo senetleri, iyiniyetli üçüncü kişiler açısından sadece senedin yarattığı görünüşün önem taşıdığı (kamu itimadına mazhar) senetler olup takip hukuku açısından özel düzenlemelere tabi tutulmuşlardır (İcra ve İflas Kanunu 167-176).

Yukarıda ifade edildiği gibi kambiyo senetlerinin üç türü vardır. Kanunda ilk olarak düzenlenen kambiyo senedi türü “poliçe”dir (TTK 671-775). Poliçenin TTK’da tarifi verilmemiştir. Poliçede esas itibarıyla düzenleyen, muhatap ve poliçede gösterilen kişi (lehtar) olmak üzere üç kişi vardır. Havale ilişkisinin özel bir türü olan poliçede, düzenleyen, muhataba senetteki bedeli lehtara ödeme emrini verir. Bu üçlü ilişkide düzenleyen senet aracılığıyla havale eden konumunda olup, havale alıcısı yani lehtara ödeme yapılması işini havale ödeyicisi olan muhataba havale etmiştir (Bahtiyar vd., 2022, s. 57). Muhatabın senedi kabul etme zorunluluğu bulunmamakla birlikte, kabul etmesi halinde kabul anından başlamak üzere senedin asıl borçlusu sıfatını kazanır (Bahtiyar vd., 2022, s. 57). Diğer bir kambiyo senedi türü olan bono (TTK 776-779) büyük oranda poliçeyi düzenleyen hükümlere atıf yapılmak suretiyle düzenlenmiştir (Bilgili & Demirkapı, 2015, s. 69). Poliçede üçlü bir ilişki bulunmasına karşılık bonoda düzenleyen ve lehtardan oluşan ikili bir ilişki mevcuttur. Bu ikili ilişkide düzenleyen, lehtara karşı soyut bir borç ikrarında bulunur ve bunun sonucu olarak senet üzerinde yer alan bedeli vadesinde ödeme yükümlülüğü altına girer (Bilgili & Demirkapı, 2015, s. 69). Kambiyo senetlerinin üçüncü türü olan ve uygulamada sıkça kullanılan çek (TTK, 780-823), Kanunda öngörülen belirli şekil şartlarına bağlı olarak soyut ve kayıtsız şartsız bir bedelin ödenmesi konusunda sadece bankalar üzerine düzenlenebilen özel bir havale olarak tanımlanmaktadır (Tuna & Göç Gürbüz, 2018, s. 268). Çek, özel olarak, 5941 sayılı Çek Kanunu (ÇekK) ile düzenleme altına alınmıştır. ÇekK ile TTK hükümleri özel kanun/genel kanun ayrımı göz önünde bulundurularak birlikte uygulanacak olup (ÇekK 1/2), hakkında özel düzenleme bulunmayan hallerde TTK’nın 818. maddesinde yer alan yollamanın kapsamına girdiği ölçüde bonoya ve poliçeye ilişkin düzenlemeler çek için de geçerli olacaktır (Kendigelen & Kırcı, 2019, ss. 272-273).

2.2.Kambiyo Senetlerinde Ehliyet

Medeni Hukuka göre kişilerde ehliyet “hak ehliyeti” ve “fiil ehliyeti” olmak üzere iki temel başlık altında düzenlenmiştir. Türk Medeni Kanunu’nun (TMK) 8. maddesine göre her insanın hak ehliyeti vardır ve bütün insanlar, hukuk düzeninin sınırları içinde, haklara ve borçlara ehil olmada eşittirler. Hak ehliyeti, haklara ve borçlara sahip olabilme ehliyeti ya da iktidarı olarak tanımlanabilir (Oğuzman vd., 2016, s. 42; Akipek vd, 2018, s. 268). Hak ehliyetinde kişi hakkın öznesi konumunda olup, bu ehliyet sebebiyle hukuk düzeni tarafından “insan” kişi, “amaç birlikleri” de tüzel kişi olarak nitelendirilmiştir (Hatemi, 2020, s. 4). Fiil ehliyeti⁵ ise bir kişinin kendi fiilleri ile hak sahibi olabilmesi, borçlanabilmesi ve kendisini sorumlu kılabilmesini ifade eder (Hatemi, 2020, s. 15). Başka bir deyişle istenilen ya da istenmeyen bir sonuç olması önem taşımaksızın bir kişinin iradi bir davranışla bir hukuki sonuç meydana getirmesi fiil ehliyeti olarak tanımlanır (Oğuzman vd., 2016, s. 49). Fiil ehliyetinin aksine hak ehliyetinde kişinin kendi fiilleri ile hak sahibi olabilmesi ya da borçlanabilmesi şart olmayıp, fiil ehliyeti olmayan bir kişinin kanuni temsilcisinin işlemeleri ile hak kazanabilmesi mümkündür (Hatemi, 2020, s. 15).

Fiil ehliyeti bakımından gerçek kişiler, tam ehliyetliler, tam ehliyetsizler, sınırlı ehliyetliler ve sınırlı ehliyetsizler olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Eğer bir kişi ayırt etme gücüne⁶ (temyiz kudretine) sahip olup, ergin ve kısıtlı değilse tam ehliyetli sayılır ve kendi fiilleri ile her türlü hukuki işlemi geçerli olarak yapabilir (TMK 10, 11, 12). Kural olarak erginlik on sekiz yaşın doldurulmasıyla

⁴ “İmzaların İstiklali İlkesi” TTK 677’de şu şekilde düzenlenmiştir: “Bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kişilerin imzasını, sahte imzaları, hayali kişilerin imzalarını veya imzalayan ya da adlarına imzalanmış olan kişileri herhangi bir sebeple bağlamayan imzaları içerirse, diğer imzaların geçerliliği bundan etkilenmez.”

⁵ “Fiil ehliyetine sahip olan kimse, kendi fiilleriyle hak edinebilir ve borç altına girebilir.” (TMK 9).

⁶ TMK’nın 13. maddesinde “ayırt etme gücü” şu şekilde düzenlemiştir: “Yaşının küçüklüğü yüzünden veya akıl hastalığı, akıl zayıflığı, sarhoşluk ya da bunlara benzer sebeplerden biriyle akla uygun biçimde davranma yeteneğinden yoksun olmayan herkes, bu Kanuna göre ayırt etme gücüne sahiptir.”

başlar istisnai olarak evlenme⁷ kişiyi ergin kılar (TMK 10). Bunun dışında on beş yaşını dolduran küçük, kendi isteği ve velisinin rızasıyla mahkeme kararı ile ergin kılınabilir (TMK 12). Ayırt etme gücü olmayan kişi başka bir hususa bakılmaksızın tam ehliyetsiz olarak kabul edilir ve Kanunda gösterilen ayrık durumlar saklı kalmak üzere, bu kişilerin fiilleri hukukî sonuç doğurmaz (TMK 15). Vesayet altındaki tam ehliyetsiz kişilerin üçünü kişilerle yapacakları işlemleri, vesayet dairelerinin yetkilerine ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla, vasisi onun adına yapar (TTK 448).

Sınırlı ehliyetliler grubuna giren kişiler ayırt etme gücü olan, ergin ve kısıtlı olmayan tam ehliyetli kişilerdir ancak Kanunda açık olarak sayılan sınırlı sayıdaki işlemi yapabilmeleri için bir makamın ya da kişinin iznini almaları şarttır. Sınırlı ehliyetliler grubunu evli kişiler ile kendilerine yasal danışman atanmış kişiler oluşturmaktadır (bkz. TMK 194/1, 429). Sınırlı ehliyetsiz grubuna giren kişiler temyiz kudretleri olmasına rağmen, ergin olmamaları ya da ergin olup da Kanunda yer alan bir sebepten dolayı ehliyetlerine sınırlama getirilmiş olan kişilerdir. Sınırlı ehliyetsiz grubu ayırt etme gücüne sahip küçükler ile kısıtlılardan meydana gelmektedir. Haksız fiillerinden sorumlu olan sınırlı ehliyetsizler yasal temsilcilerinin rızası olmadıkça, kendi işlemleriyle borç altına giremezler ancak karşılıksız kazanmada ve kişiye sıkı sıkıya bağlı hakları kullanmada bu rıza aranmaz (TMK 16). Sınırlı ehliyetsizin yaptığı borçlandırıcı işleme yasal temsilcilerinin vereceği rıza, işlemin yapılmasından önce “izin” olarak verilebileceği gibi işlemin yapılmasından sonra “askıda hükümsüz” olan işlemin “onanma”sı şeklinde de olabilir (TTK 451/1) (Hatemi, 2020, s. 29).

TTK'nın 766. maddesinin birinci fıkrasına göre poliçede ehliyet kişinin tabi bulunduğu devletin hukukuna göre belirlenir. Hak ve fiil ehliyeti açısından kambiyo senetlerinde TMK hükümlerinin uygulanacağı TTK'nın 670. maddesi ile düzenleme altına alınmıştır. Söz konusu madde hükmüne göre sözleşme ile borçlanmaya ehil olan kişi, kambiyo senetleri ile borçlanmaya da ehildir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi E. 2010/29383, K. 2011/10405 sayılı, 24.05.2011 tarihli kararında “... Ayrıca “akitle borçlanmaya ehil olan kimse, poliçe ve bonoyla borçlanmaya da ehildir” olduğundan, ancak medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olan kişiler kambiyo senedi düzenleyebilirler. Başka bir deyişle, kanun koyucu kambiyo senetlerinin düzenlenmesi için özel bir ehliyet aramamıştır. Şu hâlde, medeni hakları kullanmak ehliyetinden kısmen veya tamamen mahrum bulunan kişiler, kambiyo senedi düzenleyemezler. Bu sebeple borçlunun (somut olayda murisin)“senedi düzenlediği tarihte” hukuki ehliyete sahip olması gerekir. Aksi takdirde, senet geçerli olmaz. Alacaklı, senedi düzenleyen kişinin ehliyetsiz olması halinde iyiniyetli olduğunu dahi ileri süremez. Çünkü ehliyet konusu kamu düzenini ilgilendirir ve süreye tabi olmaksızın mahkemedeki takibin iptali istenebilir. ...” şeklinde karar vererek kambiyo senedi düzenleme ehliyeti açısından medeni hakları kullanma ehliyetine sahip olmanın yeterli olduğunu vurgulamıştır (URL 1).

Görüldüğü üzere bu hüküm ile kambiyo taahhüdünde bulunabilmek için TMK'da yer alan ehliyete ilişkin düzenlemelerden farklı bir düzenleme ya da ek bir şart getirilmemiştir. Söz konusu düzenlemeler hak ehliyeti açısından değerlendirildiğinde, gerçek kişiler ile tüm tüzel kişilerin kambiyo senedinin alacaklısı ve borçlusu olmalarının mümkün olduğu anlaşılmaktadır ancak çek ilişkisinde muhatap sıfatının sadece 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu (BankK) kapsamında bir bankaya ait olmasının hak ehliyeti açısından bir sınırlama teşkil etmektedir (TTK 782/1) (Bilgili & Demirkapı, 2015, s. 60). BankK'nın üçüncü maddesine göre pasif çek ehliyeti bakımından mevduat kabul etme yetkisi olan bir banka veya bir katılım bankası muhatap olabilecek ancak TTK'nın ilgili hükümleri gereğince çekte muhatabın kabulü (TTK 784), ciro (TTK 789/2) ve aval vermesi (TTK 794/2) yasak olduğu için muhatap banka ya da katılım bankasının çek ile kambiyo ilişkisine dâhil olması mümkün olmayacaktır (Pulaşlı, 2019, s. 121).

Fiil ehliyeti bakımından yukarıda açıklanan dört ehliyet grubunun kambiyo taahhüdünde bulunup bulunamayacakları ayrı ayrı incelenmelidir. Ayırt etme gücüne sahip, ergin ve kısıtlı olmayan kişilerin oluşturduğu tam ehliyetli grubundaki kişiler kendi fiilleri ile borç altına girebilecekleri için bunların

⁷ “Erkek veya kadın on yedi yaşını doldurmadıkça evlenemez. Ancak, hâkim olağanüstü durumlarda ve pek önemli bir sebeple on altı yaşını doldurmuş olan erkek veya kadının evlenmesine izin verebilir. Olanak buldukça karardan önce ana ve baba veya vasi dinlenir.” (TMK 124).

kambiyo taahhüdünde bulunarak borçlanmaları geçerlidir (TMK 9, 10). Evlenme (TMK 11/2) ile ya da on beş yaşını bitirdikten sonra kendi isteği ve velisinin rızasıyla ergin kılınan kişilerin de hukuken ergin sayılmalarından sonra kambiyo senedi düzenlemeleri mümkündür (TMK 12).

Tüzel kişiler kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olduktan sonra fiil ehliyetini kazanırlar (TMK 49). Ticaret şirketlerinde organlar tüzel kişiliğin kazanılmasıyla doğduğu ve tüzel kişilik de ancak ticaret siciline tescilden sonra meydana geldiği için, geçerli olarak kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi için ticaret siciline tescil zorunludur (Kendigelen & Kırca, 2019, s. 131). Vakıflarda ilgili sicillere tescil, derneklerde tüzel kişilik kazanma arzusunun açıklanması ile gerekli organlar oluşur ve fiil ehliyeti kazanılır (Pulaşlı, 2019, s. 121). Adi ortaklık (TBK 620-645) ile donatma iştirakinin (TTK 1064-1087) tüzel kişiliği bulunmadığı için bunların kambiyo taahhüdü yoluyla hak kazanmaları ya da borç altına girmeleri mümkün değildir (Yılmaz, 2017, s. 397). Bununla birlikte bir adi ortaklık adına kambiyo senedi düzenlenmesi halinde senet Kanunda yer alan geçerlilik şartlarını taşıması kaydıyla geçerli olacak ve senedi imzalayan kişinin temsil yetkisine haiz olması durumunda da TBK'nın 638. maddesi gereğince tüm ortakların sorumluluğuna gidilebilecektir (Kendigelen & Kırca, 2019, s. 131).

Konuya ilişkin Yargıtay HGK'nın E. 2008/12-825, K. 2009/32 sayılı, 28.01.2009 tarihli kararı özetle şöyledir:

"... Tarafların karşılıklı iddia ve savunmalarına, dosyadaki tutanak ve kanıtlara, mahkeme kararında açıklanan gerektirici nedenlere ve özellikle, adi ortaklığın tüzel kişiliğe sahip bulunmamasına, adi ortaklık sözleşmesinde aksine bir hüküm yer almadığı sürece, idareci ortağın yapacağı işlemlerin diğer ortakları da bağlayıcı nitelikte olmasına, adi ortaklıkta idareci ortağın statüsünün, Borçlar Kanunu'nun 449. maddesinde düzenlenen ticari mümessile benzer bir nitelik taşımasına, aynı Kanun'un 450. maddesi uyarınca, ticari mümessilin kambiyo taahhüdünde bulunma yetkisine sahip olmasına ... ; dolayısıyla, adi ortaklıkta idareci ortağın kambiyo senedi düzenleyebilmesi için bu konuda ayrı ve özel bir yetkiye sahip kılınmasının gerekmemesine; somut olayda, takibe konu kambiyo senedini (çek) düzenleyen M... O... D...'in idareci ortak durumunda bulunduğu da çekişmesiz olmasına göre, usul ve yasaya uygun bulunan direnme kararın onanması gerekir. ..." (URL 2).

Karıardan da anlaşılacağı üzere adi ortaklıkta idareci ortakların, ortaklığı yönetim yetkisine dayanarak tüzel kişiliği bulunmayan adi ortaklık adına düzenledikleri kambiyo senetleri diğer tüm ortakları bağlayacak ve senet dolayısıyla ortaklar arasında müteselsil sorumluluk meydana gelecektir.

Ayırt etme gücüne sahip olmayan tam ehliyetsizler kendi fiilleri ile geçerli olarak kambiyo taahhüdünde bulunamazlar (TTK 15). Tam ehliyetsiz bir kişinin geçerli olarak kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi ancak kanuni temsilcisi tarafından işlemin yapılması ile mümkündür.

Temyiz kudretine sahip olan küçükler ile kısıtlıların oluşturduğu sınırlı ehliyetsizlerin geçerli olarak kambiyo taahhüdünde bulunabilmeleri yasal temsilcilerinden ya da vesayet altındalarsa vesayet makamından izin almaları ya da yaptıkları işlemin daha sonra bunlar tarafından onanması ile mümkündür. Tam ehliyetsiz ve sınırlı ehliyetsizler açısından vesayet hükümleri kapsamında vasiinin kısıtlı adına kambiyo taahhüdünde bulunması ancak vesayet makamının izni ile mümkünken (TMK 397/2, 462/b.5) velayet hükümleri açısından böyle bir izin gerekli değildir (TMK 342/1) (Kendigelen & Kırca, 2019, s. 131).

Yargıtay HGK E. 1980/11-1968, K. 1981/762 sayılı, 25.11.1981 tarihli kararında mümeyyiz küçüğün başka bir ifadeyle sınırlı ehliyetsizin tanzim ettiği bononun ancak kanuni mümessilin izin veya icazetiyle geçerli olacağı hususunu özetle şu şekilde ifade etmiştir:

"... Mümeyyiz küçükler ancak yasal temsilcilerinin izin ve icazetleri ile bono tanzim edebilirler. Bu nedenle kanuni temsilcinin izni olmadan tanzim edilmiş bir bonoda, yalnızca bir miktar için icazet verildiği takdirde, icazet verilen kısım için bononun geçerliliğine, aşan kısım için ise iptaline karar verilmesi gerekir. ..." (URL 3).

Yargıtay diğere bir kararında akıl hastalığının kambiyo senedinin geçerliliği açısından etkisini vurgulamıştır. Yargıtay 19. Hukuk Dairesinin E. 2011/12369, K. 2011/13002 sayılı, 20.10.2011 tarihli kararına göre:

“... Davacı icra takibine konu edilen bono sebebiyle borçlu olmadığına tespitini istemiştir. Dosya içerisinde getirilen kararlar davacı asilin mahkeme kararı ile vesayet altına alındığı, kısıtlama nedeninin de akıl hastalığı olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Bu durumda mahkemece ehliyetsizlik iddiasının kambiyo senedinin geçerliliğini etkileyeceği gözetilerek takibe konu bononun düzenlendiği tarihte davacının fiil ehliyetine sahip olup olmadığı araştırılarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekir. ...” (URL 4).

Sulh Mahkemesi tarafından vesayet altındaki kişiye bir meslek veya sanatın yürütülmesi için izin verilmiş ise, o kişi bununla ilgili her türlü olağan işlemleri yapmaya yetkilidir ve bu tür işlemlerden dolayı bütün malvarlığı ile sorumludur (TMK 453) dolayısıyla eğer kambiyo taahhüdünde bulunmak meslek ve sanatın icrası açısından olağan bir işlemse kısıtlının izin almak zorunda kalmadan kambiyo taahhüdünde bulunması mümkündür. Söz konusu düzenlemenin kıyas yoluyla velayet altındakilere de uygulanması uygundur (Özcan, 2019, s. 72). Sınırlı ehliyetli olarak nitelendirilen, kısıtlanması için yeterli sebep bulunmamakla beraber korunması bakımından fiil ehliyetinin sınırlanması gerekli görülen ergin kişiler ancak kendilerine atanan yasal danışmanlarının onayını alarak kambiyo taahhüdünde bulunabilirler (TMK 429/1/b. 8). Bununla birlikte, TMK'nın 429. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Aynı koşullar altında bir kimsenin malvarlığını yönetme yetkisi, gelirlerinde dilediği gibi tasarruf hakkı saklı kalmak üzere kaldırılabilir.” şeklindeki düzenleme uyarınca kendisine yasal temsilci atanan kişinin gelirini aşmayacak şekilde kambiyo taahhüdünde bulunabilmesi mümkündür (Helvacı, 2007, s. 671).

3. Def'i Kavramı

3.1. Maddi Hukuk ve Usul Hukuku Açısından Def'i Kavramının İtiraz Kavramı ile Birlikte Açıklanması

Hak sahibi olan bir kişinin hakkının ihlal edilmesi halinde, hakkını korumak için sahip olduğu temel yetki, hakkına uyulmasını “talep” etme yetkisidir; eğer bu yetki kullanılmasına rağmen olumlu sonuçlanmaz ise bu takdirde hak sahibi devletin yargı organlarına başvurarak hakkına uyulmasını sağlamak için “dava” açar (Oğuzman & Barlas, 2017, ss. 320-321). Davalı, açılan davada, davacının dayandığı olguların doğru olmadığını ifade ederek inkâr ya da ileri sürülen olguların davayı haklı kılmayacağını ileri sürerek dava temelini yetersizliği savunmalarında bulunabilir (Oğuzman & Barlas, 2017, s. 329). Davacının, aralarındaki hukuki ilişkiden doğan hakkına dayanarak davalıdan talepte bulunması halinde, davalının bu talebi yerine getirmekten kaçınmasını sağlayan bir takım hukuki imkânlarla sahip olması da mümkündür. Bu savunmaların dayanağı maddi hukuk ya da usul hukuku olabilir. Savunma yapacak davalı önce usule ilişkin sonra maddi hukuka ilişkin savunmaları ileri sürer (Pekcanitez vd., 2021, s. 256). Maddi hukuk açısından savunma imkânları itiraz ve def'i olmak üzere iki gruba ayrılmıştır (Oğuzman & Barlas, s. 330). Usul hukukunda da maddi hukukta olduğu gibi davalıya “itiraz” bir savunma imkânı olarak tanınmıştır [Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) 19, 116, 394] ancak usul hukukundaki itirazlar maddi hukuktaki itirazlardan tamamen farklı olup bunlara “usuli itiraz” denir (Arslan vd., 2018, s. 335).

Maddi hukuk açısından “itiraz” bir hakkın varlığını ya da devamını engelleyen, hakkı sona erdiren veya tehlikeye düşüren olayların savunma aracı olarak ileri sürülmesidir (Eren, 2018, s. 75). İtirazda ispatlanmak istenen şey davacının talebine konu olan hakkın mevcut olmadığıdır. Hak, şekle aykırı işlem yapılması ya da temyiz gücünün var olmaması gibi sebeplerle hiç doğmamış olabileceği gibi borcun ödenmiş olması gibi bir sebeple sona ermiş de olabilir. İtirazın, hakkın doğmadığı itirazı, hakkın sınırlandığı itirazı ve hakkın düştüğü itirazı olmak üzere üç türü vardır (Serozan, 2017, s. 295). Davalı tarafından ileri sürülmemiş olsa bile dava dosyasına giren ya da dava malzemesi içinde yer alan itirazlar, usulüne uygun biçimde sunulmak kaydıyla (Arslan vd., 2018, s. 334), hâkim tarafından kendiliğinden dikkate alınır ancak ispatı taraflara ait olup, dava dosyasından anlaşılmayan itirazlar cevap ve ikinci cevap dilekçesi ile ileri sürülebilir ya da davacının açıkça izin vermesi durumunda daha sonra da ileri

sürülüp mahkeme tarafından değerlendirilebilir (Pekcanıtez vd., 2021, s. 257). Hâkim itiraza dayanak teşkil edebilecek hususları re'sen araştırıp delil toplayamaz (Serozan, 2017, s. 295).

Def'i hakkı, borçlu ya da davalı tarafından kendisine karşı ileri sürülen hakka karşı kullanılan ve kullanılması halinde borçluya özel bir nedene dayalı olarak borçlanılan edimi yerine getirmekten kaçınma imkânı veren bir haktır. Def'inin bir hak olması sebebiyle sahibi tek taraflı irade beyanı ile def'i hakkını kullanmaktan vazgeçebilir ancak itiraz bir "olay"dır bu sebeple tek taraflı bir vazgeçme iradesi ile ortadan kalkması mümkün değildir (Eren, 2018, ss. 72, 76). Def'i hakkı, hak sahibine "borçluyum ancak borcumu yerine getirmeme hakkımı kullanıyorum" diyerek edimden kaçınma hakkı veren ve aynı zamanda başka bir hakla ilişkili olduğu için, ilişkili olduğu hakkı etkileyen "ikincil" düzenleme hakkı olarak sınıflandırılır (Serozan, 2017, ss. 227-228). Def'inin kullanılması hakkın ortadan kalkmasına yol açmaz (Bozgeyik, 2003, s. 489). Def'ilerin en tipik örneği zamanaşımı def'idir. Zamanaşımına uğramış bir borcun ödenmesi mümkündür ancak borçlu tarafından def'i hakkı ileri sürülerek kendisine yöneltilen talep hakkı engellenebilir.

Def'iler sadece davalının açıkça ileri sürmesi halinde hâkim tarafından dikkate alınacak olup, ileri sürülmemiş bir def'iyi hâkim dava dosyasından anlasa ya da taraflardan birinin bildirdiği vakılardan def'inin varlığını öğrense bile kendiliğinden bunu dikkate alamayacak ve davalıya konuyla ilgili bir hatırlatmada bulunamayacaktır (Pekcanıtez vd., 2021, s. 257). Örneğin hâkim dava dosyasındaki borç senedinden borcun zamanaşımına uğradığını anlasa bile kendiliğinden bir işlem yapamayacağı gibi bu konuda davalıya hatırlatma da yapamaz (Arslan vd., 2018, s. 334). Daha sonra def'isini ileri sürmek isteyen davalı bunu ancak davacının iznini alarak yapabilir (HMK 141).

Dava dosyasının incelenmesinden anlaşılamayan maddi hukuk anlamındaki itirazlar davada ileri sürülme ve dikkate alınma bakımından def'ilerin tabi olduğu hukuki rejime tabi olduklarından, Medeni Usul Hukuku açısından def'i kavramının kapsamına maddi hukuk anlamındaki def'ilere ek olarak dava dosyasının içeriğinin incelenmesinden anlaşılamayan maddi hukuk anlamındaki itirazlar da dâhildir (Tanrıver, 2020, s. 677). Böyle bir durumda hâkim dava dosyasının içeriğinde yer almayan itiraz sebeplerini re'sen gözetemez, hâkimin incelemesi ancak tarafın bu tür itiraz sebebinin maddi hukuk anlamındaki def'ilerin tabi oldukları hukuki rejim çerçevesinde yargılamaya getirmesi halinde mümkün olabileceğinden hâkim tarafından sadece dava dosyasının içeriğinin incelenmesinden anlaşılabilen itiraz sebeplerinin re'sen gözetilmesi gerekir (Tanrıver, 2020, s. 677).

3.2. Kıymetli Evrak Hukuku Açısından Def'i Kavramı ve Sınıflandırılması

Kıymetli evrak açısından Kanunda def'i ve itiraz kavramları, maddi hukukta olduğu gibi bir ayrıma tabi tutulmadan "def'i" kavramı altında (TTK 659, 687 ve 825) birlikte düzenlenmiştir (Öztaş, 2019, s. 45). İlgili düzenlemelerden yola çıkılarak kıymetli evrak hukuku açısından "def'i" kavramının teknik anlamda davalının borcunu özel bir sebebe dayanarak yerine getirmekten kaçınmasına imkân sağlayan bir hak olan def'i hakkı ile hakların doğumuna engel olan ya da bir hakkı sona erdiren fiili ve hukuki araçları kapsayan itirazı kapsadığı ifade edilmektedir (Kınacıoğlu, 1999, s. 160).

Kıymetli evrakta def'ilerin ileri sürülebilme imkânları ve etkileri açısından senedin türüne göre farklı durumlar ortaya çıkmaktadır. Nama yazılı senetler TBK'nın alacağın devrine ilişkin 183. maddesi ve devamı hükümleri uyarınca devredilirler. Buna göre borçlu, devri öğrendiği sırada devredene karşı sahip olduğu savunmaları, devralana karşı da ileri sürebilme hakkına sahiptir. Borçlu ayrıca devri öğrendiği anda muaccel olmayan alacağını, devredilen alacaktan önce veya onunla aynı anda muaccel olması koşuluyla borcu ile takas da edebilir (TBK 188). Başka bir ifadeyle nama yazılı senedin alacağın devri işlemleri ile devri halinde borçlu sahip olduğu def'ileri ileri sürebilmek açısından herhangi bir sınırlandırmaya tabi olmadan senedi devreden alacaklıya karşı sahip olduğu def'ileri senedi devir alan herkese karşı ileri sürülebilecektir. Doktrinde, emre yazılı kıymetli evrak açısından "gecikmiş ciro" olarak adlandırılan cironun (TTK 690/1) varlığı halinde de alacağın temlik hükümlerinin uygulanacağı ifade edilmiştir (Kendigelen & Kırca, 2019, s. 216-219).

Emre ve hamiline yazılı senetler için def'îye ilişkin Kanunda özel düzenlemeler yer almaktadır. Kanun'un "Borçlunun def'îleri" kenar başlıklı 659. maddesinde⁸ hamile yazılı senetlerde uygulanacak def'îler, "Def'îler" kenar başlıklı 687. maddesinde⁹ poliçelerde uygulanacak def'îler ve "Borçlunun def'îleri" kenar başlıklı 825. maddesinde¹⁰ emre yazılı senetlerde uygulanacak def'îler düzenlenmektedir. Görüldüğü üzere Kanunda "def'î" kavramına ilişkin bütün kıymetli evrak türlerinde geçerli olacak şekilde bir düzenleme yapılmak yerine hamile ve emre yazılı senetler ile poliçeye uygulanmak üzere özel hükümler getirilmiştir.

Kanun'un kıymetli evrakta def'î kavramına ilişkin düzenlemelerinin yapısı doktrinde def'îlerin çeşitli sınıflara ayrılarak açıklanmasına neden olmuştur. Öztan, def'îleri çeşitli açılardan tasnif etmenin mümkün olduğunu belirttiikten sonra önemli iki tasnif üzerinde durmuştur. Yazara göre def'îler etkilerine ve maddi özelliklerine göre iki gruba ayrılırlar. Etkilerine göre def'îler senedin hamili olan herkese karşı ileri sürülebilen "mutlak def'îler" ve ancak belli bir senet alacaklısına karşı belli bir borçlu tarafından ileri sürülebilen "nispi def'îler"den oluşur. Maddi özelliklerine göre def'îler ise senet metninden anlaşılan def'îler, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'îler ve şahsi def'îler olmak üzere üç türdür (Öztan, 2019, ss. 45-48). Çamoğlu da kıymetli evrakta def'î kavramının borçluya ait bütün savunmaları içine alacak kadar geniş olduğunu vurguladıktan sonra def'îleri ileri sürülme imkânlarına göre mutlak ve şahsi def'îler olmak üzere iki gruba ayırmış ve sonrasında mutlak def'îleri de kendi içinde senetten doğan def'îler (senedi hükümsüz kılan, kesin kaçınma hakkı veren, geciktirici def'îler) ile kambiyo taahhüdünün bağlayıcı olmadığı def'î olmak üzere sınıflandırmıştır (Çamoğlu, 2019). Poroy ve Tekinalp def'îleri geçersizlik def'îleri ve senet metninden anlaşılan def'îler olmak üzere iki grupta toplamıştır; geçersizlik def'îleri grubunun içine TTK'da öngörölmüş bulunan iradeye ilişkin geçersizlik def'îleri ile dolaşım (kambiyo) sözleşmesinin bulunmadığı def'î girer, senet metninden anlaşılan def'îler ise şekil şartlarına aykırılıktan doğan def'îler, hamilin meşru olmadığı def'î, senette bulunan kayıtlardan kaynaklanan def'îler, sürelere uyulmamasından doğan def'îler, zamanaşımı def'îleri, doğrudan def'îler ve kişisel def'îlerden oluşmaktadır (Poroy & Tekinalp, 2019, ss. 102-109). Kendigelen ve Kırca, def'îlere ilişkin ayırmda etkilerine göre ve doğum kaynaklarına göre yapılan ayrımlarının öne çıktığını ifade ettikten sonra etkilerine göre yapılan ayırımın def'îleri açıklamada tek başına yetersiz olduğunu bu sebeple doğum kaynaklarına göre yapılan ayırımın bir def'înin ileri sürölüp sürüleceği, sürülecekse hangi şartlarda ve kime karşı ileri sürülebileceği hususlarını açıklayabilmek açısından daha kapsayıcı olduğunu belirtmiştir (ayrıntılı açıklama için bkz. Kendigelen & Kırca, 2019, ss. 87-121).

Doktrinde def'îler sınıflandırılırken çıkış noktası açısından birbirine benzer ayrımların yapıldığı ancak bu benzerliğe rağmen sınıflandırma açısından fikir birliği sağlanamadığı görölmektedir. Kanaatimizce bu durum Kanunda "def'î" kavramının "itiraz" kavramını da kapsar şekilde düzenlenmiş olması sebebiyle def'înin etki alanının genişletilmiş olmasından ve ayrıca kıymetli evrak hukukunun kendine özgü kurallarının da göz önüne alınarak sınıflandırmanın yapılmaya çalışılmasından kaynaklanmaktadır.

⁸ "(1) Borçlu hamile yazılı bir senetten doğan alacağa karşı, ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senedin metninden anlaşılan def'îlerle, alacaklı her kim ise ona karşı şahsen sahip olduğu def'îleri ileri sürebilir. (2) Borçlu ile önceki hamillerden biri arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'îlerin ileri sürölmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde geçerlidir. (3) Senedin, borçlunun rızası olmaksızın tedavüle çıkarıldığı yolunda bir def'î ileri sürülemez."

⁹ "(1) Poliçeden dolayı kendisine başvuru olan kişi, düzenleyen veya önceki hamillerden biriyle kendi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'îleri başvuran hamile karşı ileri süremez; meğerki, hamil, poliçeyi iktisap ederken bile borçlunun zararına hareket etmiş olsun. (2) Alacağın temlik yoluyla yapılan devirlere ilişkin hükümler saklıdır."

¹⁰ "(1) Borçlu, emre yazılı bir senetten doğan alacağa karşı ancak senedin geçersizliğine ilişkin veya senet metninden anlaşılan def'îlerle alacaklı kim ise ona karşı, şahsen haiz bulunduğu def'îleri ileri sürebilir. (2) Borçlu ile önceki hamillerden biri veya senedi düzenleyen kişi arasında doğrudan doğruya var olan ilişkilere dayanan def'îlerin ileri sürölmesi, ancak senedi iktisap ederken hamilin bilerek borçlunun zararına hareket etmiş olması hâlinde caizdir."

Kıymetli evrakta def'ilerin sınıflandırılmasına ilişkin açıklamalardan sonra kişisel (şahsi) def'ilerle ilgili Kanunda yer alan önemli bir düzenlemeden bahsetmek gerekmektedir. Kişisel def'ilerin ileri sürülebilmesi açısından kambiyo senetlerine benzeyen senetler ile diğer emre yazılı senetler için TTK'nın 825. maddesinin ikinci fıkrası ile poliçeler için 687. maddesinin birinci fıkrasında aynı amaca hizmet eden özel bir düzenleme getirilmiştir. "Bile bile borçlu zararına hareket" olarak ifade edilen bu durumun ortaya çıkması için bilerek borçlunun zararına hareket edilmesi ve bu bağlamda bilerek borçluya zarar vermek için senedin iktisap edilmesi gereklidir (Göktürk, 2022, s. 107). Bile bile sırf borçlunun şahsi def'ilerini ileri sürebilmesini engellemek amacıyla senedin devrinin gerçekleşmesi durumunda başka bir ifadeyle bile bile borçlu zararına iktisap halinde Kanun şahsi def'ilerin ileri sürülebilmesine izin vermiştir.

4. Kambiyo Senetlerinde Ehliyetsizliğin Mutlak Def'i olarak İleri Sürülebilmesinin Yargıtay Kararları Çerçevesinde İncelenmesi

Ehliyetsizlik def'i, senet metninden anlaşılamayan, kambiyo senedi borçlusunun iradesinin geçerliliği ile ilgili olan bir kanuni geçersizlik def'idir (Poroy & Tekinalp, 2019, s. 100, 102). Doktrinde senetteki taahhüdün geçersizliğine ilişkin def'ilerin bir türü olan isnat def'i olarak da nitelendirilen ehliyetsizlik durumunda senedi düzenleyen, ciranta, kabul eden ve avalist gibi senet borçlularına ait olan ve aslında gerçekte durum farklı olmasına rağmen senedin hukuka uygun olarak dolaşıma çıktığına dair bir görünüş yaratan imzanın varlığı ilgili kişiye isnat edilememekte ve dolayısıyla onu bağlamamakta olup, bunun sonucu olarak ehliyetsiz olan kişi senet dolayısıyla sorumlu tutulamamaktadır (TTK 677) (Kendigelen & Kırcı, 2019, s. 96).

Kambiyo senedi ile borçlanmaya ehil olmayan bir kimsenin giriştiği kambiyo taahhüdünün kendisini bağlamayacağına ilişkin ileri sürülen def'i aynı zamanda herkese karşı ileri sürülebilen mutlak bir def'idir. Başka bir ifadeyle imza sahibi kambiyo senedinin düzenlendiği anda ehliyetsiz ise, bunu her hamile karşı ileri sürebilme hakkına sahiptir (Yılmaz, 2017, s. 398). Ehliyetsizlik def'inin her ciro edilene ileri sürülebilmesi yani mutlak def'i olarak değerlendirilmesi ferdin korunması ile kambiyo senetlerine ilişkin işlemlerde güvenin korunmasına ilişkin ilkelerden hangisine öncelik verilmesiyle ilgili bir sorundur (Alışkan, 1998, s. 336). Ehliyetsizlerin korunması hukukun evrensel bir ilkesi olduğundan, ehliyetsizlik halinde senede karşı kamu güvenin korunması ilkesi ile ehliyetsiz borçluyu koruma esası karşı karşıya geldiğinde, genel ilkedden ayrılma gereği ortaya çıkarak ve ehliyetsiz borçlunun korunmasına öncelik verilmiştir (Öztan, 2019, s. 47). Yargıtay da senet borçlusunun ehliyetsizliği halinde, ehliyetsizliğin ileri sürülebilmesi bakımından senet hamilinin iyiniyetinin korunmayacağını ifade etmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi konuya ilişkin E. 2017/273, K. 2017/1603 sayılı, 09.02.2017 sayılı kararında özetle şu şekilde karar vermiştir:

"... Mümeyyiz olmayan bir kimse ile hukuki muamelede bulunan diğer tarafın bunu bilmeyerek iyiniyetle hareket etmiş olması, Medeni Kanun'un mutlak hükümleri karşısında temyiz kudretinden mahrum bir kimsenin tasarrufu üzerine hukuki hükmün geçerli olması için yeterli değildir. Temyiz kudretinden mahrum kimselerin esasen hüküm ifade etmeyen tasarrufları hususunda o tasarruftan dolayı hak iddia edenlerin iyiniyetlerini himaye etmemektedir. Mahkemece, borçlunun, takibe konu bononun düzenleme tarihinde, hukuki işlem ehliyetinin bulunup bulunmadığına dair tespitin yapılması amacıyla, vasiye, borçluya dair doktor, hastane v.s sağlık kuruluşları ile ilgili diğer belgeleri sunması için süre verilmesi, yine vesayet kararına dayanak olan hastane raporunun getirtilerek dosyanın tam teşekküllü bir hastaneye veya Adli Tıp Kurumu'na gönderilerek, borçlunun takibe konu bononun düzenleme tarihi itibarıyla hukuki işlem ehliyetinin bulunup bulunmadığı yönünde rapor alınması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekir. ..." (URL 5).

Kambiyo senedi düzenleyen kişinin ehliyetli olup olmadığı açısından senedin düzenlediği anın mı yoksa lehbara teslim edildiği anın mı önem taşıdığı başka bir ifadeyle hangi anda düzenleyenin ehliyetli olması gerektiği hususu tartışmaya açıktır. Doktrindeki hâkim görüş, ehliyetin kambiyo senedinin lehbara teslim anında var olması gerektiği yönündedir (Öztan, 2019, s. 73; Doğrusöz Koşut, 2019, s. 67, dnp. 78; Helvacı, 2007; ss. 673-674). Ehliyetin aranacağı anın lehbara teslim anı olarak tespiti, kıymetli evrakta hakkın doğumuna ilişkin teorilerden senet üzerinde yer alan borcun doğumu açısından senedin düzenlenmesi yanında lehbara teslim edilmesi gerektiğini savunan ve Türk

Hukukunda hâkim olan “Görünüşe İtimat İlkesi ile Birleştirilmiş Akit Teorisi” (Öztan, 2019, s. 26-28; Kendigelen & Kırca, 2019, ss. 81-84) ile de uygunluk göstermektedir (Doğrusöz Koşut, 2019, s. 67). Bununla birlikte Yargıtayın ehliyetin senedin tanzim tarihinde aranması gerektiğine ilişkin karar verdiği görülmektedir. Yargıtay 12. Hukuk E. 2017/5892, K. 2018/7476 sayılı, 05.07.2018 tarihli kararında hukuki işlem ehliyetinin senedin tanziminde aranması gerektiği hususunu vurgulayarak aşağıdaki şekilde karar vermiştir:

“... Olayda, borçluların sunduğu ve Tıp Merkezi'nden temin edilen çok sayıdaki rapor ve tedavi evrakından, muris keşidecinin “Koah hastalığına bağlı rahatsızlıkları” olduğu görülmektedir. Ancak raporların içeriğine göre borçlunun, takibe konu senedin tanzim tarihi itibariyle hukuki işlem ehliyetinin bulunup bulunmadığı anlaşılamamaktadır. Mahkemece, borçlunun, takip dosyasına konu bononun keşide tarihi tarihinde, hukuki işlem ehliyetinin bulunup bulunmadığına dair tespitin yapılması amacıyla, borçlulara, murislerine ait varsa başkaca rapor, tedavi evrakı ve diğer belgeleri sunmaları için süre verilmesi, yine dosya arasında bulunan sağlık kurulu raporları ile varsa bu raporlara dayanak teşkil edecek belgeler getirtilerek, dosyanın kül halinde tam teşekküllü bir hastaneye veya Adli Tıp Kurumu'na gönderilerek, murisin ilgili tarih itibariyle hukuki işlem ehliyetinin bulunup bulunmadığı yönünde rapor alınması ile sonuca göre karar verilmesi gerekir. ...” (URL 6).

Ehliyetin bulunmadığını ispat yükümlülüğü bunu iddia edendedir (Kınacıoğlu, 1999, s. 100). Kambiyo senedinin teslim edildiği sırada ehliyetli olan imza sahibinin sonradan fiil ehliyetini kaybetmesi halinde senetten doğan sorumluluk etkilenmeyecek ve ehliyetsizliğe ilişkin bir def'i hakkı da doğmayacaktır (Arslan, 2008, s. 9). Yargıtay 12. Hukuk Dairesi E. 2016/21658, K. 2017/2085 sayılı, 16.02.2017 tarihli kararında bu hususu vurgu yapılmıştır, karar özetle şu şekildedir:

“... Somut olayda, borçlunun vefatı ile mirasçısının, senedin düzenlendiği tarihten evvel dahi borçlunun ehliyetsiz olduğunu belirterek takibin iptalini talep ettiği görülmektedir. O halde mahkemece, keşideci murisin bononun tanzim tarihi itibariyle fiil ehliyetine engel bir akıl hastalığının olup olmadığı araştırılmalı, bu kapsamda tarafların delilleri toplanarak varsa sunulan sağlık kurulu raporu ya da tedavi evraklarının Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'na veya tam teşekküllü bir devlet hastanesine gönderilerek, murisin bononun tanzim tarihi itibariyle fiil ehliyetinin bulunup bulunmadığı belirlenerek sonucuna göre karar verilmesi gerekirken eksik inceleme ve yanlış değerlendirme ile yazılı şekilde hüküm tesisi isabetsiz olup, hükmün bu sebeple bozulması gerekirken, Dairemizce onandığı anlaşılacakla alacaklının karar düzeltme isteminin kabulü gerekmiştir. ...” (URL 7).

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu E. 2019/19-253, K. 2022/1036 sayılı, 28.06.2022 tarihli kararında kişilerin okuma yazma bilmemelerinin kambiyo senedi düzenleme ehliyetlerini etkilemeyeceği yönünde karar vermiştir:

“... Bir kimsenin okuma yazma bilmemesi, imza kullanması hâlinde kambiyo senedi düzenlemesine engel değildir. Zira, HUMK'nın 297. maddesi adi senetlere uygulanması gereken bir hüküm olduğu gibi, kambiyo senedi olan bonoların geçerliliği için el ile imza atılmış olması gerekir. Ancak, dava dilekçesinde davacı asılın medeni hakları kullanma ehliyetinden yoksun olduğu iddia edilmiş ve yargılama öncesinde de davacının vesayet altına alındığı görülmüştür. Bu husus mahkemece re'sen gözetilmesi ve değerlendirilmesi gereken hususlardan olup, dava konusu senedin tanzim tarihi itibariyle davacının medeni hakları kullanma ehliyetinin bulunup bulunmadığı yönündeki iddia üzerinde durulup, yeterli araştırma ve inceleme yapılarak varılacak uygun sonuç dairesinde bir karar verilmesi gerekir. Davacının, belirtilen tarih itibariyle medeni hakları kullanma ehliyetinin bulunup bulunmadığı hususunun tespiti için mahkemece davacı asıla ait belirtilen tarih itibariyle hastane raporları, kullandığı ilaçlar usulünce temin edildikten sonra, dosya ilgili belgelerle Adli Tıp Kurumuna gönderilmeli, alınacak rapor değerlendirildikten sonra bir karar verilmelidir. ...” (URL 8).

Tüm senet borçluları tarafından tüm hamillere karşı ileri sürülebilen senet metninden anlaşılan def'ilerin aksine bir geçersizlik def'i olan ehliyetsizlik def'ini sadece kambiyo taahhüdü kendisini bağlamayan ehliyetsiz kişi ileri sürebilir (Boztosun, 2007). Ehliyetsiz olan kişinin taahhüdünün geçersiz olması başka bir deyişle kambiyo taahhüdü ile bağlı olmaması senedin geçerliliğini etkilemez. Geçerli olan bir senet üzerindeki diğer imzalar sahiplerini bağlamaya devam eder (imzaların bağımsızlığı ilkesi,

TTK 677) (Çamoğlu, 2020, s. 26). Örneğin belirli bir imza sahibinin ehliyetsizliği veya temyiz kudretine sahip olmaması, senette tahrifat yapılması, senet üzerinde imzası olan bir kişinin imzasının sahte olması hallerinde durum böyledir (Domaniç, 1975, s. 125). TTK'nın 819. maddesi çek açısından imzaların bağımsızlığı ilkesine ilişkin şu düzenlemeyi içermektedir: “Bir çekin kimin üzerine düzenlenebileceğini, çekin ödeneceği ülkenin hukuku belirler. Bu hukuka göre çek, muhatabın şahsı bakımından geçersiz sayılıyorsa, hukuklarının böyle bir nedenden dolayı geçersizliği öngörmediği ülkelerde, çek üzerine atılan imzalardan doğan borçlanmalar geçerlidir.”

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi E. 1997/10471, K. 1998/1321 sayılı, 02.03.1998 tarihli kararında imzaların bağımsızlığı ilkesini şu şekilde açıklamıştır: “ ... *Kambiyo senetlerinde imzaların istiklali ilkesi caridir. Diğer bir deyişle, beyanlar birbirinden bağımsızdır. Bu husus, TTK'nun 589. maddesinde açıkça ifade olunmuştur. Buna göre, bir poliçe, poliçe ile borçlanmaya ehil olmayan kimselerin imzasını, sahte imzaları, mevhum (gerçekte mevcut olmayan) şahısların imzalarını yahut imzalayan veya namlarına imzalanmış olan şahısları herhangi bir sebep dolayısıyla ilzam etmeyen (bağlamayan) imzaları taşırsa, diğer imzaların sıhhatine bu yüzden halel gelmez. ...*” (URL 9).

5. Sonuç

Kambiyo senetlerinde def'ilere ilişkin Kanunda yer alan düzenlemeler (TTK 659, 687, 825) def'i kavramının teknik anlamda itiraz kavramını kapsayacak şekilde anlaşılmasına ve buna bağlı olarak uygulama alanının genişlemesine yol açmıştır. TTK'nın def'i ile ilgili hükümleri def'inin unsurlarına ilişkin bir açıklama ya da kendi içinde bir sistemik içermemekte olup ilgili düzenlemeler daha çok mücerretlik ilkesinin borçluyu zarara uğratmak amacıyla suistimal edilmesini önleme amacına hizmet etmektedir. Kambiyo senetlerinde def'ilere ilişkin sistematik bir düzenleme yapılmamış olması sebebiyle Doktrin def'ileri çeşitli açılardan sınıflandırma yoluna gitmiş ve sınıflandırma konusunda farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Kanaatimizce, TTK'da ilgili konuyla ilgili hükümleri ön planda tutarak, hükümlerin lafzından yola çıkılarak yapılan ayırım diğer sınıflandırmaların içinde uygulama açısından en fonksiyonel ayırım olacaktır. Buna göre kıymetli evrakta def'iler senetten anlaşılan def'iler, senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin def'iler ve şahsı def'iler olarak gruplandırılmalıdır (Kendigelen & Kırca, 2019, s. 91).

Kambiyo senetlerinde ehliyetsizlik bu gruptan senetteki taahhüdün hükümsüzlüğüne ilişkin bir def'i olarak karşımıza çıkar. Def'i olarak ehliyetsizlik bir “mutlak def'i”dir dolayısıyla senedin düzenlendiği sırada ehliyetsiz olduğu ispatlanan kişinin hiçbir suretle kambiyo taahhüdünden dolayı sorumlu tutulabilmesi mümkün değildir. Senedin tedavülünün korunmasının önem taşıdığı ve kuralların bunu sağlamaya yönelik getirildiği kambiyo ilişkisinde ehliyetsizlik durumunda kamu güvenliği öne çıkartılmış ve ehliyetsiz kişinin korunması sağlanmıştır. Bu durum bazen korunmak istenilen menfaatler arasında dengesizlik yaratabilir. Örneğin ayırt etme gücü bulunan sınırlı ehliyetsiz bir küçük ehliyet durumunu gizleyerek kambiyo taahhüdünde bulunabilir, böyle bir durumda ehliyetsizlik def'i ortadan kalkmaz ancak haksız fiil ve dolandırıcılık hükümleri uyarınca ehliyetsizin sorumluluğuna gidilebilir (Özcan, 2019, s. 73).

Kaynakça

- Alışkan, M. (1998). *Kambiyo Senetlerinde Temlik Ciro*. İstanbul: Yaylın Yayıncılık.
- Akipek, J., Akıntürk, T. & Ateş, D. (2018). *Kişiler Hukuku Birinci Cilt*. (14. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Arslan, İ. (2008). *Kambiyo Senetlerinde Geçersizlik Def'ileri*. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 16 (1), 11-28.
- Arslan, R., Yılmaz, E., Taşpınar Ayvaz, S. & Hanağası, E. (2018). *Medeni Usul Hukuku*. (4. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Bahtiyar, M. (2016). *Kıymetli Evrak Hukuku*. (13. Bası). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Bahtiyar, M., Taşdelen, N., Biçer, L. & Hamamcıoğlu, E. (2022). *Kıymetli Evrak Hukuku*. İstanbul: Beta Yayıncılık.

- Bilgili, F. & Demirkapı, E. (2015). Kıymetli Evrak Hukuku. (5. Basım). Bursa: Dora Yayıncılık.
- Bozer, A. & Göle, C. (2017). Kıymetli Evrak Hukuku. (6. Bası). Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Bozgeyik, H. (2003). Kıymetli Evrakta Hakkım Doğuşu ve Borçlunun Defileri. Prof. Dr. Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, 481-497. İstanbul: MÜ Hukuk Fakültesi Yayınları.
- Boztosun, N. A. (2007). Avalde Def'iler. Terazi Hukuk Dergisi, 2 (11), 53-70.
- Can, M. (2019). Kıymetli Evrak Hukuku. (4. Bası). Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Çamoğlu, E. (2019). Kambiyo Senetlerinde Borçlunun Defileri (Savunmaları). Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, 35(3), 5-35.
- Çamoğlu, E. (2020). Kıymetli Evrak Hukukunun Temel İlkeleri. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Doğrusöz Koşut, H. (2019). Kambiyo Senedi ile Borçlanma Ehliyeti Bakımından Engellilik. Ulusal ve Uluslararası Mevzuat Çerçevesinde Engelli Hakları, Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri Sempozyumu, 49-80. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Domaniç, H. (1975). Kıymetli Evrak Hukuku. (2. Baskı). İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Eren, F. (2018). Borçlar Hukuku. (23. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Göktürk, K. (2022). Kambiyo Senetlerinde Şahsi Defiler. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Hatemi, H. (2020). Kişiler Hukuku. (8. Bası). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Helvacı, M. (2007). Kambiyo Senetlerinde Defiler. Hüseyin Ülgen'e Armağan, (Birinci Cilt), 647-703. İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- İmregün, O. (2003). Kıymetli Evrak Hukuku. (3. Bası). İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Kayıhan, Ş. (2018). Kıymetli Evrak Hukuku. (5 Bası). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Kendigelen, A. & Kırca, İ. (2019). Kıymetli Evrak Hukuku. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Kınacıoğlu, N. (1999). Kıymetli Evrak Hukuku. (5. Baskı). Ankara: Nobel.
- Oğuzman, K. & Barlas, N. (2017). Medeni Hukuk. (23. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Oğuzman, K., Seliçi, Ö. & Oktay Özdemir, S. (2016). Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler). (16. Bası). İstanbul: Filiz Kitapevi.
- Öztan, F. (2019). Kıymetli Evrak Hukuku. (23. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Pekcanitez, H., Atalay O. & Özokes, M. (2021). Medeni Usul Hukuku. (9. Bası). İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.
- Poroy, R. & Tekinalp, Ü. (2020). Kıymetli Evrak Hukuku Esasları. (23. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Pulaşlı, H. (2019). Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları. (7. Bası). Ankara: Adalet Yayınevi.
- Serozan, R. (2017). Medeni Hukuk. (7. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Tanrıver, S. (2020). Medeni Usul Hukuku Cilt I. (3. Bası). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Tuna, E. & Göç Gürbüz, D. (2018). Ticaret Hukuku Prensipleri Kıymetli Evrak. (10. Baskı). İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Ülgen, H., Helvacı, M., Kaya, A. & Nomer Ertan, N. F. (2020). Kıymetli Evrak Hukuku. (12. Bası). İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Yılmaz, E. (2002). Hukuk Sözlüğü. (7. Baskı). Ankara: Yetkin Yayınları.

- Yılmaz, L. (2017). *Kambiyo Senetlerinde (Çek-Bono-Poliçe'de) Def'iler*. (2. Bası). İstanbul: Aristo Yayınevi.
- URL 1, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2010-29383.htm> (Erişim Tarihi, Şubat, 2023).
- URL 2, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2008-12-825.htm> (Erişim Tarihi: Aralık, 2022).
- URL 3, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-1980-11-1968.htm> (Erişim Tarihi: Aralık, 2022).
- URL 4, Kazancı İctihat Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/19hd-2011-12369.htm> (Erişim Tarihi: Ocak, 2022).
- URL 5, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2017-273.htm> (Erişim Tarihi: Ocak, 2023).
- URL 6, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2017-5892.htm> (Erişim Tarihi: Şubat, 2023).
- URL 7, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/12hd-2016-21658.htm> (Erişim Tarihi: Ocak, 2023).
- URL 8, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/hgk-2019-19-253.htm>, (Erişim Tarihi: Mart, 2023).
- URL 9, Kazancı İctihat Bilgi Bankası, <https://lib.kazanci.com.tr/kho3/ibb/files/11hd-1997-10471.htm> (Erişim Tarihi: Ocak, 2023).